

महात्मा गांधी राष्ट्रीय ग्रामीण रोजगार हमी
योजनेच्या नियोजनासाठी “नरेगा क्षेत्रीय नियोजन
अधिकारी” ही संकल्पना राबविणे व तदनुषंगिक
सूचना देणेबाबत.

**महाराष्ट्र शासन
नियोजन विभाग**

शासन परिपत्रक क्रमांक.मग्रारोहयो २०१२/प्र.क्र.०७/रोहयो-१०-अ
मंत्रालय, मुंबई- ४०० ०३२
दिनांक : १८ सप्टेंबर, २०१२

- वाचा : १) महाराष्ट्र राज्य रोजगार हमी अधिनियम (सुधारित) १९७७
२) महात्मा गांधी राष्ट्रीय ग्रामीण रोजगार हमी अधिनियम, २००५
३) शासन परिपत्रक क्र.मग्रारोहयो २०१०/प्र.क्र.०७/रोहयो-१०-अ, दि.१६.१२.२०१०
४) केंद्र शासनाचे दिनांक २४.०८.२०१२ चे पत्र

परिपत्रक :

महात्मा गांधी राष्ट्रीय ग्रामीण रोजगार हमी योजना ही केंद्र शासन पुरस्कृत योजना असून महाराष्ट्रातील ३३ जिल्ह्यात ग्रामीण भागात राबविली जाते. महात्मा गांधी राष्ट्रीय ग्रामीण रोजगार हमी योजनेमध्ये नियोजन अत्यंत महत्वाचा घटक आहे. योजनेची कुठलीही कामे हाती घेताना त्याचे नियोजन करून त्याचा वार्षिक आराखड्यात समावेश केल्यानंतर कामे हाती घेणे अपेक्षित आहे. महाराष्ट्र राज्य रोजगार हमी अधिनियमातील कलम ६ व केंद्र शासनाच्या महात्मा गांधी राष्ट्रीय ग्रामीण रोजगार हमी कायदा, २००५ च्या कलम १६(५) नुसार एकूण खर्च झालेल्या निधीपैकी किमान ५०% निधी ग्रामपंचायतीमार्फत करावयाच्या कामावर खर्च होणे अनिवार्य आहे. ग्राम पंचायतीची किमान खर्चाची मर्यादा लक्षात घेता महात्मा गांधी रोजगार हमी योजनेच्या अंमलबजावणीत ग्राम पंचायतीची भूमिका महत्वाची आहे. तसेच योजनेचे नियोजन ग्राम सभा व ग्रामपंचायती मार्फत करणे बंधनकारक आहे.

२. जिल्हा परिषदेकडे उपलब्ध असलेल्या तांत्रिक कर्मचा-यांना/अधिका-यांना संदर्भाधिन शासन परिपत्रक दिनांक १६.१२.२०१० अन्वये “पालक तांत्रिक अधिकारी”, घोषित करण्यात आले आहे तसेच त्यांची कर्तव्ये व जबाबदा-या निश्चित केल्या आहेत. तदनुसार पालक तांत्रिक अधिकारी यांना त्यांच्या कार्यक्षेत्रातील सर्व प्रकारच्या कामाची प्रामुख्याने अंदाज पत्रके तयार करणे, कामांचे मोजमाप घेणे, कामांचे मूल्यांकन करणे, काम पूर्ण झाल्यानंतर पूर्णत्वाचे दाखले देणे ही कामे करण्याबाबत आदेशित करण्यात आले आहे. त्याचबरोबर त्यांना नियोजन समन्वयक म्हणून देखील घोषित केले आहे. याप्रमाणे क्षेत्रीय स्तरावर कार्यवाही करताना पालक तांत्रिक अधिका-यांना / कर्मचा-यांना आलेला अनुभव तसेच क्षेत्रीय अधिका-यांनी केलेल्या सूचना तसेच केंद्र शासनाने संदर्भाधिन दिनांक २४.०८.२०१२ च्या पत्रान्वये योजनेचे नियोजन व सन २०१३-१४ चे लेबर बजेट या संदर्भात निर्गमित केलेल्या सूचना विचारात घेऊन संदर्भाधिन दिनांक १६.१२.२०१० च्या परिपत्रकामध्ये खालील प्रमाणे सुधारणा करण्यात येत आहेत :

सुधारणा :

- I. अंदाजपत्रक तयार करणे, झालेल्या कामांचे मोजमाप घेणे व पूर्णत्वाचा दाखला देणे ही तांत्रिक कामे व योजनेचे नियोजन या दोन बाबी स्वतंत्र करण्यात येत आहेत.
- II. “पालक तांत्रिक अधिकारी” ही संकल्पना पूर्णपणे रद्द करण्यात येत आहे.
- III. योजनेचे नियोजन करणे, लेबर बजेटच्या संदर्भात समन्वय करणे व शेल्व वरील कामे या बाबींकरिता “नरेगा क्षेत्रीय नियोजन अधिकारी” ही नवीन संकल्पना सुरु करण्यात येत आहे. नरेगा क्षेत्रीय नियोजन अधिकारी हे जिल्हा परिषदेकडील नियमित तांत्रिक अधिकारी/कर्मचारी असतील.
- IV. **नरेगा क्षेत्रीय नियोजन अधिका-यांना कार्यक्षेत्राचे वाटप :-**
नरेगा क्षेत्रीय नियोजन अधिका-यांना कार्यक्षेत्राचे वाटप गट विकास अधिकारी (सह कार्यक्रम अधिकारी) यांनी करावे . कार्यक्षेत्राचे वाटप करताना संबंधित गट विकास अधिकारी तथा सह कार्यक्रम अधिकारी यांनी तालुक्यातील एकूण ग्रामपंचायतींची प्रत्यक्षात असलेली संख्या तसेच पंचायत समिती व उपविभागातील अभियंत्यांची / तांत्रिक मनुष्यबळाची संख्या विचारात घेऊन समप्रमाणात कार्यभार राहिल या बाबी विचारात घेऊन कार्यक्षेत्राचे वाटप करावे.
- V. **“नरेगा क्षेत्रीय नियोजन अधिकारी” यांची कामे :-**
- VI. ग्रामसभा व ग्रामपंचायतीस कामांची निवड करणेकरिता व नरेगा कामाचा प्राथम्य क्रम ठरविण्या संदर्भात मार्गदर्शन करणे.
 - अ) नियोजना संदर्भात कार्यान्वयीत यंत्रणेचे व पंचायत समितीचे तांत्रिक अधिकारी यांचे सोबत समन्वय साधणे.
 - आ) पाणलोट क्षेत्रावर आधारित कामांचे नियोजन करणे बाबत ग्रामपंचायतीस सूचीत करणे व मार्गदर्शन करणे.
 - इ) कामाचे नियोजन करताना गावाची लोकसंख्या, पर्जन्यमान, जमिनीचा प्रकार, जमीनीत येणारी पिके, कामाची मागणी, गावामधील उपलब्ध साधने व गावासाठी आवश्यक असणा-या पायाभूत सुविधा या सर्व गोष्टींचा विचार करून आराखडा तयार करणे. यासाठी गावाचे सर्वेक्षण करून नियोजन करणे तसेच गावाचा आराखडा तयार करण्यास सहाय्य करणे.
 - ई) मजुरांची कामाची मागणी व शेल्व वरील कामे यांचा समन्वय साधण्यास मदत करणे. लेबर बजेटचे व कामाचे नियोजन करणे.
 - उ) अपूर्ण कामे पूर्ण करण्यास प्राधान्य देणे.
 - ऊ) कामांची MIS वर नोंद घेणे (works modules)
- VII. **जिल्हा परिषद कार्यालयातील सर्व विभागांची व यंत्रणेची भूमिका :**
प्रत्यक्ष कामाचे अंदाजपत्रक तयार करणे, मजुरांच्या मदतीने प्रत्यक्ष काम करणे, कामाचे मोजमाप घेणे व पूर्णत्वाचा दाखला देणे या तांत्रिक बाबी संबंधित कार्यान्वीत यंत्रणेच्या व जिल्हा परिषद / पंचायत समितीच्या नियमित तांत्रिक अधिका-यांनी नेहमीप्रमाणे करावीत.

नियोजनाचे काम हे सामूहिक रित्या करण्याचे कार्य असल्यामुळे जिल्हा परिषद कार्यालय व इतर कार्यान्वित यंत्रणा (Line Department) यांनी नियमितपणे नरेगा क्षेत्रीय नियोजन अधिकारी यांचे संपर्कात राहून त्यांना आवश्यक ती मदत व सहकार्य करावे.

प्रत्येक क्षेत्रातील तांत्रिक अधिका-यांनी नरेगा कामासाठी व नियोजनासाठी नेहमीच एकमेकांच्या संपर्कात राहणे अपेक्षित आहे.

VIII. पॅनेल तांत्रिक अधिकारी (बाहस्थ पद्धतीने) :

नियमित अभियंत्यांना मदत करण्यासाठी बाहस्थ पद्धतीने (सेतू मार्फत) पॅनेल तांत्रिक अधिकारी घेण्यास शासन परिपत्रक क्रमांक मगारोहयो.२०१०/प्र.क्र.७/रोहयो.१०अ दिनांक १६.१२.२०१० अन्वये परवानगी देण्यात आली आहे. ती कार्यपद्धत यापुढेही सुरु राहिल. मात्र "पॅनेल तांत्रिक अधिका-यांना" यापुढे "तांत्रिक अधिकारी" असे संबोधण्यात यावे. यासंदर्भात यापूर्वी दिलेल्या उर्वरित सर्व सूचना (मानधनाच्या बाबींसह) कायम राहतील.

IX. सहायक कार्यक्रम अधिकारी (APO) :

तसेच शासन परिपत्रक क्रमांक मगारोहयो २०१०/प्र.क्र.७/रोहयो-१०अ दिनांक १६.१२.२०१० अन्वये सहायक कार्यक्रम अधिकारी (APO) संदर्भात दिलेल्या मार्गदर्शक सूचना यापुढेही लागू राहतील.

X. नरेगा क्षेत्रीय नियोजन अधिकारी :-

पंचायत समिती कार्यालयातील नरेगा क्षेत्रीय नियोजन अधिकारी हे नियमित तांत्रिक अधिकारी असून ते नेमून दिलेल्या ग्रामपंचायतीमधील नियोजन, अंदाजपत्रक तयार करणे, कामांचे मोजमाप घेणे व काम पूर्णत्वाचा दाखला देणे ही कामे पूर्वीप्रमाणेच करतील. ग्रामपंचायतीकडील कामे ज्या विभागाशी संबंधित आहे अशा जिल्हा परिषदच्या विभागाकडील तांत्रिक अधिका-यांकडून ही कामे पार पाडण्यासाठी समन्वयपूर्वक नरेगा क्षेत्रीय अधिकारी कार्यवाही करेल.

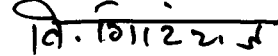
XI. नरेगा क्षेत्रीय नियोजन अधिका-यांना मानधन (सन १३-१४ साठीचे नियोजन, १२-१३ चे सुधारित नियोजन विशेष बाब) :-

केंद्र शासनाने निर्गमित केलेल्या संदर्भाधिन दिनांक २४.०८.२०१२ च्या सुधारीत मार्गदर्शक सूचना मध्ये नियोजन आणि लेबर बजेट या बाबी अत्यंत काटेकोरपणे करण्याचे आदेशित केलेले आहे. या साठी मजुरांची वस्तूनिष्ठ मागणी तसेच रोजगार पुरविणे यासारख्या बाबीचे आधारभूत सर्वेक्षण करण्याविषयी कळविलेले असून यासाठी क्लस्टर फॅसीलेशन टीम देखील अनुज्ञेय केलेली आहे. मात्र ही कार्यवाही सन १३-१४ वर्षीचे नियोजनासाठी उपलब्ध असलेला कालवधी लक्षात घेता करता येणे शक्य नाही. म्हणून शासनाने विशेष बाब म्हणून नरेगा क्षेत्रीय अधिका-याने त्यांना वाटप केलेल्या ग्राम पंचायतीसाठीचे सन १३-१४ वर्षीचे लेबर बजेट, नियोजन, १२-१३ वर्षीचे सुधारीत नियोजन व लेबर बजेट तसेच १२-१३ वर्षीच्या सुधारीत लेबर बजेट प्रमाणे सेल्फ ऑफ प्रोजेक्ट अद्यावत करणे अथवा तयार करणे या सर्व बाबी करावयाच्या आहेत. या बाबत करावयाच्या कार्यवाही संदर्भात स्वतंत्रपणे कळविण्यात येत आहे. तसेच उपरोक्त कामासाठी नरेगा क्षेत्रीय अधिका-यास परिशिष्ट-२ मध्ये नमूद केल्याप्रमाणे विशेष बाब म्हणून एका वर्षासाठी मानधन अनुज्ञेय राहिल. एक वर्षानंतर याबाबत आढावा घेण्यात येईल.

३ उपरोक्त प्रमाणे संदर्भाधिन परिपत्रक दिनांक १६.१२.२०१० मधील पालक तांत्रिक अधिकारी, पॅनल तांत्रिक अधिकारी यांच्या नावामध्येकेलेला बदल तसेच त्यांनी करावयाची कामे, नरेगा क्षेत्रीय अधिका-याचे विशेष बाब म्हणून काम या बाबींमध्येबदल करण्यात येत आहे. मात्र या परिपत्रकातीलप्रपत्र १ व २ व इतर अनुषंगिक बाबी कायम राहतील.

४. सदर शासन परिपत्रक महाराष्ट्र शासनाच्या www.maharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर उपलब्ध करण्यात आले असून त्याचा संगणक सांकेतांक क्रमांक २०१२०९२१११५७२११९०० हा आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने.

(व्ही गिरिराज)
प्रधान सचिव (रोहयो)

प्रति,

मा.राज्यपालांचे सचिव
मा.मुख्यमंत्री यांचे प्रधान सचिव
सर्व मंत्री व राज्य मंत्री यांचे खाजगी सचिव
मुख्य सचिवांचे स्वीय सहायक
अतिरिक्त मुख्य सचिव
शासनाचे सर्व अपर मुख्य सचिव / प्रधान सचिव / सचिव, मंत्रालय, मुंबई - ४००३२
सर्व विभागीय आयुक्त.
सर्व जिल्हाधिकारी
सर्व मुख्य कार्यकारी अधिकारी, जिल्हा परिषद
आयुक्त (कृषी), महाराष्ट्र राज्य, पुणे
सर्व उपजिल्हाधिकारी (रोहयो)
कक्ष अधिकारी, संग्राम कक्ष, ग्राम विकास व जलसंधारण विभाग, मंत्रालय, मुंबई - ४००३२ (महाऑनलाईनवर प्रसिध्दीसाठी)
सर्व उपसचिव / अवर सचिव / कक्ष अधिकारी नियोजन विभाग (रोहयो)
सारसंग्रह रोहयो - १ / निवडनस्ती (रोहयो.१)

महात्मा गांधी राष्ट्रीय ग्रामीण रोजगार हमी योजना - महाराष्ट्र प्रभावी अंमलबजावणी
दिनांक : १४ सप्टेंबर, २०१२

नियोजन - परिशिष्ट - 1

कामाची यंत्रणा	करावयाची कार्यवाही	कोणी करावे	नियोजन
ग्राम पंचायत कामे	अंदाजपत्रके, रेखांकन, मुल्यांकन, पुर्णत्वाचे दाखले इ.	१. संबंधित नरेगा क्षेत्रीय अधिकारी यांनी त्यांच्या कार्यक्षेत्रातील ग्राम पंचायतीच्या अनुषंगाने ते ज्या विभागाशी संबंधित आहे त्या विभागाची कामे असल्यास करणे २. संबंधित नरेगा क्षेत्रीय अधिकारी यांच्या कार्यक्षेत्रात ग्राम पंचायतीचे काम असेल व नरेगा क्षेत्रीय अधिकारी यांच्या विभागाशी संबंधित काम नसल्यास या ठिकाणी पंचायत समिती, उप विभाग येथील संबंधित नियमित अभियंता / कृषी अधिकारी यांनी ही कामे करावी. या ठिकाणी नरेगा क्षेत्रीय अधिकारी फक्त त्यांना दिलेल्या संपूर्ण क्षेत्रातील नियोजनाच्या समन्वयाचे काम करतील.	नरेगा क्षेत्रीय अधिकारी
इतर यंत्रणा (line department)	अंदाजपत्रके, रेखांकन, मुल्यांकन, पुर्णत्वाचे दाखले इ.	१. ग्राम पंचायत क्षेत्रा मध्ये इतर यंत्रणेचे काम असल्यास ज्या यंत्रणेशी संबंधित काम आहे त्या यंत्रणेचे तांत्रिक कर्मचारी / अधिकारी करतील. या ठिकाणी नरेगा क्षेत्रीय अधिकारी त्यांना दिलेल्या संपूर्ण क्षेत्रातील नियोजनाच्या समन्वयाचे काम करतील	नरेगा क्षेत्रीय अधिकारी
वरील दोन्ही ठिकाणी नियमित कामासाठी आवश्यकतेनुसार बाहस्थ तांत्रिक मुनष्यबळ "तांत्रिक अधिकारी" घेता येऊ शकतील. व त्यांच्या मदतीने नियमित अंमलबजावणीची कार्यवाही पार पाडता येऊ शकेल.			

परिशिष्ट -2

(नियोजन)

नरेगा क्षेत्रीय अधिकारी यांचे कर्तव्य आणि 13-14 वर्षांच्या नियोजनासाठी

विशेष बाब म्हणून देय मानधन

- नरेगा क्षेत्रीय अधिकारी हे जिल्हा परिषदेकडील तांत्रिक कर्मचारी आहेत. म्हणून त्यांनी त्यांच्या कार्यक्षेत्रातील ग्राम पंचायतींना योजनेच्या अंमलबजावणीच्या अनुषंगाने नियोजनासाठी मार्गदर्शन करावयाचे आहेत.
- नरेगा क्षेत्रीय अधिकारी यांनी विशेष बाब म्हणून सन 12-13 वर्षीचे सुधारीत नियोजन तसेच 13-14 वर्षीचे नियोजन यासाठी शासन निर्णयात नमूद केल्याप्रमाणे कार्यवाही करावयाची आहे. मजुराची मागणी आणि त्याप्रमाणे नियोजन करणे या साठी शास्त्रशुद्ध पद्धतीने नियोजन करण्यासाठी केंद्र शासनाने दिनांक 24/8/12 नुसार कळविलेले असून या प्रमाणे कार्यवाही ही 14-15 च्या नियोजना पासून करण्यात येणार आहे. म्हणून सन 13-14 साठी विशेष बाब म्हणून वरील प्रमाणे कार्यवाही करावी. यासाठी विशेष बाब म्हणून नरेगा क्षेत्रीय अधिका-यास सन 12-13 वर्षीचे नियोजन सुधारीत करणे यासाठी रुपये 200/- प्रती ग्राम पंचायत, सन 13-14 वर्षीचे नियोजनासाठी, लेबर बजेट तयार करणे, विविध प्रपत्रात माहिती तयार करणे यासाठी रुपये 500/- प्रती ग्राम पंचायत, सन 12-13 वर्षांच्या सुधारीत नियोजना प्रमाणे पुरेशा प्रमाणात सेल्फ ऑफ प्रोजेक्ट तयार करणे, अद्यावत करणे यासाठी प्रती ग्राम पंचायत रुपये 300/- या प्रमाणे मानधन देण्यात यावे.
- नरेगा क्षेत्रीय अधिकारी यांनी योजने अंतर्गत प्रत्यक्ष अंमलबजावणी करतांना त्यांना जे क्षेत्र वाटप केलेले आहे त्या क्षेत्रातील त्यांच्याशी संबंधित विभागाची कामे जसे नियोजन, अंदाजपत्रके, मान्यता, मोजमाप, मुल्यांकन, पूर्णत्वाचे दाखले इ. कामे करतील. ग्राम पंचायती कडील कामे ज्या विभागाशी संबंधित आहेत अशा जिल्हा परिषदेच्या विभागाकडील तांत्रिक अधिका-याकडून ही कामे पार पाडण्यासाठी समन्वय पुर्वक कार्यवाही करतील.